

Exotische ganzen

Loes van den Bremer & Kees Koffijberg, Sovon Vogelonderzoek Nederland

Van de meer dan tien soorten ganzen die incidenteel tot regelmatig in Nederland broeden zijn er slechts twee die op natuurlijke wijze hun broedgebied in Nederland hebben uitgebreid, namelijk grauwe gans en brandgans, zij het dat bij die laatste soort een gedeeltelijke invloed van de mens wel aannemelijk is bij vestigingen buiten het Deltagebied. Bij de brandgans is inmiddels ook veelvuldig uitwisseling vastgesteld tussen de broedpopulaties in Nederland, het Oostzeegebied en Noord-Rusland.

Een tweede groep soorten bestaat uit vogels die in ons land overwinteren, maar die zich in de afgelopen decennia ook als broedvogel vestigden. Hier is menselijk handelen de bron van voorkomen, zoals bij de kolgans. De oorsprong van de broedvogels van deze soort zijn voornamelijk lokvogels voor de jacht, die werden losgelaten toen deze praktijk in 1988 werd verboden. Bij deze groep soorten is ook invloed van aangeschoten vogels mogelijk (gewonde vogels blijven overzomereren).

De derde en tevens grootste groep exotische ganzen bestaat uit soorten die in Nederland niet inheems zijn. Ze vestigden zich na het ontsnappen uit parken en watervogelcollecties, en ontwikkelden van daaruit op tal van plaatsen inmiddels grotere populaties. In deze bijdrage vertellen we wat meer over deze groep exotische ganzen.

Over de Nijlgans, welke tot de zogenaamde 'halfganzen' behoort, wordt in een komende Kijk op Exoten meer verteld.

Indische Gans (Foto: Ab H. Baas, bron: Saxifraga)

Herkomst

Vanaf begin jaren zeventig komen diverse exotische ganzen in Nederland voor, waarbij niet voor elke soort het precieze jaar van introductie bekend is. Een aantal soorten vinden hun oorsprong in Noord-Amerika, namelijk **grote Canadese gans**, **kleine Canadese gans**, **sneeuwganzen**, **Ross' gans** en **keizergans**. De oorspronkelijke broedgebieden van de **Indische gans** liggen op de hoogvlakten van China, Tibet en Mongolië. De **knobbelgans**, wat een gedomesticeerde vorm is van de **zwaangans**, stamt van origine uit Oost-Azië. De **Magelhaengans**, die strikt genomen geen gans is maar een eend, broedt in het zuiden van Chili en Argentinië en de Falkland-eilanden. Voor al deze soorten is het voorkomen in Nederland terug te voeren op park- en watervogelcollecties. De **grote Canadese gans** is bijvoorbeeld een soort die op veel plaatsen in Europa is geïntroduceerd, en vooral in Groot-Brittannië, Zweden en Duitsland inmiddels in grote aantallen voorkomt en ook eigen tradities (bijvoorbeeld trek naar ruigebieden) ontwikkelt (zie onder). Waarnemingen van geringde vogels laten zien dat incidenteel exemplaren van enkele van deze soorten op eigen kracht ons land bereiken (sneeuwganzen, Ross' gans en enkele ondersoorten van kleine Canadese gans), maar bij de ontwikkeling van vestiging spelen deze waarschijnlijk een ondergeschikte rol.

Aantallen en trend

Van alle genoemde soorten zijn zekere of waarschijnlijke broedgevallen bekend, maar er zijn maar enkele soorten die in grotere aantallen voorkomen. De populatie van grote Canadese gans behoort tot de snelst groeiende ganzenpopulaties in Nederland, met naar schatting 7.300 broedparen in 2012 (naar schatting 31.000 individuen). Deze soort past zich gemakkelijk aan, stelt weinig eisen aan het broedhabitat en lijkt vrij ongevoelig voor verstoring of de nabijheid van mensen.

Zijn kleine broertje de kleine Canadese gans is veel minder talrijk, met naar schatting 200 broedparen in 2008. Recente schattingen ontbreken, maar op basis van watervogeltellingen wordt de conclusie getrokken dat de soort sindsdien waarschijnlijk is toegenomen.

Grote Canadese gans (Foto: Rik Kruit, bron: Saxifraga)

De Indische gans nam in eerste instantie toe, maar bleef het laatste decennium stabiel, met een geschat aantal broedparen van 30 in 2012.

De overige soorten blijven steken op zeer lage aantallen. Het aantal potentiële broedparen van sneeuwgans en keizergans werd in 2009 geschat op respectievelijk 11 en 3. Van Ross' gans is slechts 1 broedgeval in Nederland bekend, op de Slijkplaat in het Haringvliet in 2003. De Magelhaengans is in de jaren 1983-1994 jaarlijks met zo'n 1-3 paar waargenomen. Sinds 1994 zijn geen broedgevallen meer bekend. Voor knobbelgans zijn geen betrouwbare gegevens beschikbaar.

Grote Canadese gans uitgelicht

Grote Canadese ganzen hebben zich als broedvogel over grote delen van Nederland verspreid. We weten nog weinig over de achtergronden van de snelle aantalstoename. Om hier meer zicht op te krijgen heeft Sovon de afgelopen jaren in opdracht van het Faunafonds en provincie Groningen op diverse plekken in Nederland Grote Canadese Ganzen uitgerust met groene halsbanden.

Aflezingen van de geringde vogels in www.geese.org hebben al een hoop interessante gegevens opgeleverd.

Zo weten we intussen dat Nederlandse grote Canadese ganzen niet allemaal tot de eigen broedpopulatie behoren. Vooral in Noord-Nederland bestaan groepen voor een belangrijk deel uit Duitse broedvogels, vooral afkomstig uit Noordrijn-Westfalen (populatie 1.700-2.600 paar).

Daarnaast werden onder andere vogels gemeld uit België, Denemarken en Zweden. Dit laat zien dat de in Nederland aanwezige Canadese ganzen geen op zichzelf staande populatie meer zijn, maar frequent uitwisselen met populaties over de grens, vergelijkbaar met de in de inleiding genoemde brandgans. Waarnemingen van geringde vogels zijn nog steeds zeer welkom en kunnen worden ingevoerd via de website www.geese.org.

Jongen grote Canadese gans, Krimpenerwaard 2015.
(Foto: Minne Feenstra)

Meer weten?

Risicoanalyse geïntroduceerde ganzen. Link: <https://www.sovon.nl/nl/content/risicoanalyse-geintroduceerde-ganzen>

Vreemde vogels in de Nederlandse vogelbevolking: een verhaal van vestiging en uitbreiding. Link:

http://www.buwa.nl/fileadmin/buwa_upload/Bureau_Waardenburg_rapporten/11-409-Rapport_vogelxoten-vestiging_en_uitbreiding-19apr2013-web.pdf